

Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 8 XVIII Liceum Ogólnokształcące

---

WYMAGANIA EDUKACYJNE **BIOLOGIA - ZAKRES ROSZERZONY** klasa 3 LO

I. Zasady oceniania i sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych

1. Ocenianie ma charakter systematyczny i wieloaspektowy.
2. Formy sprawdzania wiedzy i umiejętności: odpowiedzi ustne (obejmujące zakres trzech ostatnich zagadnień), prace pisemne, prace klasowe / sprawdziany (zapowiadane z tygodniowym wyprzedzeniem, obejmujące większą niż trzy zagadnienia partię materiału i trwające ponad pół godziny), testy sprawdzające (wiadomości i umiejętności), kartkówki (pisemna forma sprawdzająca znajomość trzech ostatnich zagadnień bez obowiązku wcześniejszego zapowiadania), samodzielnie opracowany materiał (np. referat, elementy wykładu, prezentacja multimedialna, projekt, itp.)
3. Ocena jest jawna i (na prośbę ucznia lub rodzica) szczegółowo uzasadniona.
4. Szczegółowe zasady obowiązujące przy zastosowaniu ustalonych form sprawdzania wiedzy i umiejętności oraz tryb uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej określa Statut Szkoły.

II. Ogólne założenia edukacyjne i cele programowe:

- Pogłębianie wiedzy z zakresu różnorodności biologicznej oraz zjawisk procesów biologicznych.
- Rozwijanie myślenia naukowego.
- Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych.
- Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów biologicznych.
- Pogłębianie znajomości uwarunkowań zdrowia człowieka.
- Rozwijanie postawy szacunku wobec przyrody i środowiska.

III. Wymagania edukacyjne

Dział	Poziom wymagań				
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
Podstawowe zasady budowy i funkcjonowania organizmu człowieka. Hierarchiczna budowa organizmu.	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia hierarchiczną budowę organizmu • rozpoznaje, wymienia nazwy oraz główne funkcje narządów i układów • klasyfikuje tkanki zwierzęce • rozpoznaje tkanki podczas obserwacji mikroskopowych, na schematach, fotografiach 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poszczególne układy narządów • charakteryzuje tkanki 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy narządów z pełnioną funkcją • wyjaśnia mechanizm homeostazy • przedstawia znaczenie połączeń międzykomórkowych w tkankach 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty potwierdzające powiązania funkcjonalne między układami • wykazuje związek budowy tkanek z pełnioną funkcją 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia mechanizmy warunkujące homeostazę (termoregulacja, osmoregulacja, stałość składu płynów ustrojowych, ciśnienie krwi);
Skóra – powłoka ciała	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy warstw oraz elementy budujące skórę • wymienia nazwy wytworów naskórka • podaje funkcje skóry 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie skóry w termoregulacji oraz odbieraniu bodźców 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między budową a funkcją skóry 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę skóry w syntezie witaminy D3 • ocenia wpływ nadmiaru promieniowania UV na ryzyko występowania chorób i zmian skórnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na czym polega fotostarzenie się skóry
Poruszanie się. Układ ruchu	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy budowy szkieletu osiowego, kończyn i obręczy • rozpoznaje rodzaje połączeń kości i podaje ich funkcje • charakteryzuje te mięśnie, które biorą udział w ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę stawu • opisuje budowę mięśni szkieletowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje współdziałanie mięśni, ścięgien, stawów i kości w ruchu • opisuje antagonistyczne działanie mięśni 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na podstawie schematu molekularny mechanizm skurczu mięśnia • przedstawia sposoby pozyskiwania ATP potrzebnego do pracy mięśni 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ odżywiania się i aktywności na stan kości i mięśni • przedstawia wpływ substancji stosowanych w dopingu na organizm
Odżywianie się. Układ pokarmowy	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i podaje podstawowe funkcje składników pokarmowych • wymienia nazwy, główne źródła oraz funkcje witamin • wymienia funkcje wody w organizmie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między białkami pełnowartościowymi a białkami niepełnowartościowymi • wyjaśnia znaczenie NNKT, błonnika • omawia znaczenie składników mineralnych i wody dla organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje pokarmy pełnowartościowe z niepełnowartościowymi • omawia skutki niedoboru i nadmiaru wybranych witamin w organizmie 		<ul style="list-style-type: none"> • planuje i przeprowadza doświadczenie sprawdzające warunki jakie są potrzebne do trawienia skrobi

	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i wymienia nazwy odcinków układu pokarmowego i gruczołów trawiennych podaje ich podstawowe funkcje przedstawia budowę i rodzaje zębów <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe przyczyny i skutki otyłości wymienia podstawowe zaburzenia odżywiania (anoreksja, bulimia) i przewiduje ich skutki zdrowotne wymienia choroby układu pokarmowego, podaje przyczyny ich występowania 	<ul style="list-style-type: none"> omawia budowę poszczególnych odcinków układu pokarmowego przedstawia rolę wydzielin gruczołów w obróbce pokarmu przedstawia zasady racjonalnego żywienia <ul style="list-style-type: none"> podaje sposoby zapobiegania chorobom układu pokarmowego 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia związek budowy przewodu pokarmowego z pełnioną funkcją przedstawia procesy trawienia poszczególnych składników pokarmowych <ul style="list-style-type: none"> przedstawia wpływ mikrobiomu na funkcjonowanie organizmu człowieka podaje zasady racjonalnego żywienia 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia procesy wchłaniania poszczególnych produktów trawienia wyjaśnia rolę wątroby w przemianach wyjaśnia działanie ośrodka sytości i głodu <ul style="list-style-type: none"> przedstawia znaczenie badań diagnostycznych (gastroskopia, kolonoskopia, USG) w profilaktyce i leczeniu chorób układu pokarmowego 	
Wymiana gazowa. Układ oddechowy.	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na czym polega istota oddychania, czym jest wymiana gazowa rozpoznaje i wymienia odcinki układu oddechowego podaje podstawowe funkcje poszczególnych odcinków 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia budowę odcinków układu oddechowego podaje różnicę między oddychaniem, wymianą gazową zewnętrzną a wewnętrzną przedstawia warunki dyfuzji gazów 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek budowy odcinków układu oddechowego a pełnioną funkcją wyjaśnia mechanizm wentylacji płuc analizuje wpływ czynników zewnętrznych na funkcjonowanie układu oddechowego (tlenek węgla, pyłowe zanieczyszczenie, dym tytoniowy, smog) 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wymianę gazową w tkankach i płucach uwzględniając powinowactwo hemoglobiny do tlenu w różnych warunkach pH i temperatury krwi oraz ciśnienia parcjalnego tlenu w środowisku zewnętrznym przedstawia znaczenie badań diagnostycznych w profilaktyce i leczeniu chorób układu oddechowego 	
Krążenie. Układ krwionośny	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcję układu krwionośnego podaje nazwy elementów układu krążenia wymienia elementy budowy serca 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje tętnice z żyłami pod względem budowy anatomicznej i pełnionych funkcji określa znaczenie krzepnięcia krwi dla 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związek między budową a funkcją naczyń krwionośnych porównuje krwiobieg duży z małym omawia skład i rolę limfy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia na czym polega automatyzm serca wykazuje związek między stylem życia i chorobami układu krążenia 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia znaczenie badań diagnostycznych w profilaktyce i leczeniu chorób układu krążenia

	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje cykl pracy serca • omawia funkcje naczyń wieńcowych • wymienia typy naczyń krwionośnych • odróżnia obieg mały od dużego • przedstawia rolę krwi w transporcie gazów • wymienia funkcje układu limfatycznego • wymienia nazwy narządów 	<p>zachowania homeostazy</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia krążenie krwi w obiegu płucnym i ustrojowym • określa funkcje narządów układu limfatycznego 			
Odporność. Układ odpornościowy	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia narządy i komórki układu odpornościowego oraz określa ich funkcje • rozróżnia odporność wrodzoną i nabytą • definiuje pojęcia: antygen, przeciwciało, patogen, pamięć immunologiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę poszczególnych elementów układu odpornościowego • porównuje odporność nabytą z odpornością wrodzoną oraz komórkową z humoralną • opisuje sposoby nabierania odporności swoistej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm działania odporności nabytej • przedstawia rolę mediatorów układu odpornościowego w reakcji odpornościowej (białka ostrej fazy, cytokiny) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na czym polega zgodność tkankowa i jej znaczenie w transplantacji • wyjaśnia istotę konfliktu serologicznego i przedstawia znaczenie podawania przeciwciał anty –Rh 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje zaburzenia funkcjonowania układu odpornościowego • podaje sytuacje wymagające immunosupresji
Wydalenie i osmoregulacja.	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia istotę procesu wydalania • wymienia substancje wydalone • rozpoznaje i wymienia narządy wydalnicze • podaje nazwy procesów zachodzących w nerkach • omawia rolę hormonu produkowanego w nerkach • podaje przykłady chorób układu moczowego 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia budowę nerek • wskazuje miejsce powstawania moczu pierwotnego i ostatecznego • wymienia badania diagnozujące choroby układu moczowego • przedstawia dializę jako metodę postępowania medycznego przy niewydolności nerek 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia związek między budową a funkcją narządów układu moczowego • przedstawia proces tworzenia moczu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie cyklu moczowego w utrzymaniu homeostazy • wyjaśnia znaczenie regulacji hormonalnej w procesie powstawania moczu • analizuje znaczenie badań diagnostycznych we wczesnym wykrywaniu chorób układu moczowego 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł wykazuje, że mocz może być wykorzystywany do stawiania szybkich diagnoz
Regulacja nerwowa. Układ nerwowy	<ul style="list-style-type: none"> • podaje funkcje układu nerwowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia istotę powstawania i przewodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek między budową neuronu a 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje mózg i rdzeń kręgowy pod względem 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł wykazuje wpływ

	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie rysunku opisuje elementy budowy neuronu • opisuje budowę i działanie synapsy • wymienia przykłady neuroprzebieżników • rozpoznaje i nazywa elementy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego oraz podaje ich funkcje • dzieli układ nerwowy ze względu na pełnione funkcje • wyróżnia rodzaje receptorów ze względu na rodzaj odbieranego bodźca • rozpoznaje i nazywa elementy budowy oka, ucha, zmysłu smaku i węchu • wymienia choroby układu nerwowego 	<p>impulsu nerwowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kierunek przepływu impulsu nerwowego • przedstawia drogę impulsu po łuku odruchowym • przedstawia budowę mózgu, rdzenia i nerwów człowieka • omawia odruchy bezwarunkowe i warunkowe • charakteryzuje budowę oraz działanie narządów zmysłu • omawia zasady higieny wzroku i słuchu • przedstawia i charakteryzuje wybrane choroby układu nerwowego 	<p>przewodzeniem impulsów</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę autonomicznego układu nerwowego w utrzymaniu homeostazy • porównuje rodzaje odruchów i przedstawia rolę odruchów warunkowych w procesie uczenia • wykazuje związek między lokalizacją receptorów w organizmie a pełnioną funkcją • wykazuje biologiczne znaczenie snu 	<p>budowy i funkcji</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działanie synapsy uwzględniając rolę przebieżników chemicznych • przedstawia lokalizację ośrodków nerwowych układu współczulnego i przywspółczulnego • przedstawia wybrane choroby układu nerwowego oraz znaczenie ich wczesnej diagnostyki dla ograniczenia społecznych skutków tych chorób 	<p>substancji psychotropowych w tym dopalaczy na funkcjonowanie organizmu</p>
Regulacja hormonalna. Układ hormonalny	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia skład układu hormonalnego • podaje lokalizację gruczołów dokrewnych i wymienia hormony przez nie produkowane • dzieli hormony na steroidowe i niesteroidowe 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia hormony tkankowe • przedstawia różnicę w działaniu hormonów steroidowych i niesteroidowych • przedstawia rolę poszczególnych hormonów • przedstawia rolę hormonów tkankowych na przykładzie gastryny, erytropoetyny i histaminy • przedstawia rolę hormonów w regulacji wzrostu, tempa metabolizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia w jaki sposób hormony steroidowe i niesteroidowe regulują czynności komórek docelowych • wyjaśnia mechanizm sprzężenia zwrotnego ujemnego na osi podwzgórze-przysadka – gruczoł (hormony tarczycy, nadnerczy, gonad) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia w jaki sposób koordynowana jest aktywność układu hormonalnego i nerwowego (nadrzędna rola podwzgórza i przysadki) • przedstawia antagonistyczne działanie hormonów (regulacja poziomu glukozy i wapnia we krwi) 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie różnych źródeł wyjaśnia zmiany, które zachodzą w organizmie na skutek niedoczynności i nadczynności tarczycy

<p>Rozmnażanie i rozwój człowieka</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje i wymienia elementy budowy męskich i żeńskich narządów układu rozrodczego, podaje ich podstawowe funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje funkcje męskiego i żeńskiego układu rozrodczego • omawia budowę gamet • omawia funkcję testosteronu i hormonów żeńskich • analizuje na podstawie schematu przebieg cyklu menstruacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie schematu proces gametogenezy wskazując podobieństwa i różnice w powstawaniu gamet męskich i żeńskich • przedstawia przebieg ciąży z uwzględnieniem funkcji łożyska • omawia rolę hormonów przysadkowych i jajnikowych w regulacji cyklu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę syntetycznych hormonów estradiolu i progesteronu w regulacji cyklu • analizuje wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na przebieg ciąży 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia istotę i znaczenie badań prenatalnych • przedstawia etapy ontogenezy uwzględniając skutki wydłużającego się okresu starości
---------------------------------------	---	--	--	---	---

IV. Uszczegółowienie sposobu oceniania i sprawdzania osiągnięć edukacyjnych.

1. Formy sprawdzania i oceniania:

Sprawdziany

- a) zapowiadany jest z tygodniowym wyprzedzeniem
- b) zakresem obejmuje przerabiany dział i trwa ponad pół godziny
- c) uczeń nieobecny pisze sprawdzian na najbliższej biologii (w wyjątkowych wypadkach ustala inny termin z nauczycielem)
- d) uczeń może poprawiać ocenę niedostateczną pisemnie, w terminie ustalonym przez nauczyciela, nie przekraczającym 2 tygodni od otrzymanego sprawdzianu
- e) uczeń zachowujący się niezgodnie z przyjętymi zasadami panującymi podczas sprawdzianu (np. korzysta ze ściągki lub konsultuje się z innym uczniem), otrzymuje ocenę niedostateczną bez możliwości poprawy
- f) liczba sprawdzianów zależna jest od liczby przerabianych w danym semestrze działów

Kartkówki

- a) nie są zapowiadane i obejmują zakres tematyczny 3 ostatnich lekcji
- b) ocenia się logikę wypowiedzi (wg specyfiki tematu)
- c) ocena podlega poprawie w terminie do 2 tygodni w formie uzgodnionej z nauczycielem

Odpowiedzi ustne

- a) są bieżącą formą sprawdzenia wiadomości i umiejętności
- b) oceniane pod kątem poprawności językowej (terminologii biologicznej), sposobu i logiki wypowiedzi, zawartości merytorycznej

Zadania wykonywane na lekcji - są oceniane oceną cząstkową

Prace długoterminowe (np. prezentacje komputerowe, referaty, prace projektowe itp.) - oceniana jest zgodność treści z tematem, korzystanie z różnorodnych źródeł informacji

Za osiągnięcia w konkursach - uczeń może uzyskać ocenę cząstkową

2. Ocena jest jawna i (na prośbę ucznia lub rodzica) szczegółowo uzasadniona. Wyniki prac pisemnych podaje nauczyciel w terminie nie przekraczającym 2 tygodni. Sprawdzone prace pisemne uczeń otrzymuje na lekcji do wglądu (zgłasza ewentualne zastrzeżenia).
3. Uczeń ma prawo poprawić pisemnie ocenę niedostateczną ze sprawdzianu w terminie ustalonym przez nauczyciela (nieprzekraczającym dwóch tygodni od momentu uzyskania oceny). Poprawa ocen jest jednorazowa. Pozostałe oceny uczeń może poprawiać ustnie lub pisemnie – po uzgodnieniu formy i terminu z nauczycielem.
4. Uczeń jest zobowiązany być przygotowanym do każdej lekcji, sprawdzianu i kartkówki. Wyjątek stanowią szczególnie sytuacje losowe zgłaszane przed lekcją. Pojedyncza nieobecność na lekcji nie zwalnia ucznia z przygotowania się do zajęć, ma obowiązek uzupełnienia braków.
5. **Tryb i warunki uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej określa Statut Szkoły.**